NOVICE

kmetijskih, rokodelnih in narodskih rečí.

Na svitlobo dane od krajnske kmetijske družbe.

Odgovorni vrednik *Dr. Janez Bleiweis.*

Tečaj **VIII.** V sredo 6. svečana (februarja) 1850. *List* **6.**

Telegraf ali daljnopisnik.

(V razjasnjenje tega popisa je podoba priložena).

Večkrat se primeri, de človek želí kakšno imenitno prigodbo naglo v daljne kraje na znanje dati, ali jo iz daljnih krajev hitro zvediti. Kar posamesni človek želí, želijo tudi vladarstva ali regirenge, kterim je velikrat silno veliko na tem ležeče, de se imenitne rečí hitro sèm ter tjè oznanujejo.

Že v nekdanjih časih so tedaj ljudjé poskušali kakšno pripravo znajti, de bi se tako oznanovanje v daljne kraje zamôglo naglo zgoditi. Če stare bukve prebirajo, že najdemo dolgo pred Krist. rojstvam, de so stari Greki in Rimci take priprave imeli, s kterimi so od eniga kraja do druziga oznanila pošiljali. V ta namén so prižigali ognje na hribih, so trobili v rogove ali druge trobíla, in takó je pervi trobentar drugimu, drugi tretjimu in takó dalje oznanil novíco. Napravili so tudi po hribih na visocih kolih rante ali preklje, ktere so se na več krajev verteti dale, takó de so iz tega vertenja mnogoverstne znamnja postale, ktere so čerke (ali puštôbe) nadomestovale, ki so jih tisti poznali, ki so bili za oznanovace na hribih postavljeni. Kakor je eden te rante postavil, takó je tudi drugi storil, in takó so šle te znamnja naprej do tistiga kraja, kamor je bilo oznanílo namenjeno.

Kér so se tedej po teh in enacih napravah oznanila hitrejši kakor po pošti in po drugih potih v daljne kraje pošiljale, so imenovale že stare ljudstva táko napravo telegraf.

Telegraf je tuja, gèrška beseda, in se pravi, v slovensko prestavljena, daljnopisnik, za tó, kér se s to napravo v daljne kraje piše. Kér so pa tudi drugi narodi besedo „telegraf“ v svoj jezik vzéli, se je tudi mi ne branimo, ker mislimo, de ni prav, ako smo prenapeti „čistniki“ ali superpuristi. Naša slovenska beseda „daljnopisnik“ je scer ravno takó dobra, kakor gérška „telegraf“, vunder gérške ne zaveržemo, kér se v vsih druzih jezikih tudi sliši; dovelj je tedaj, de le razumémo, kaj de poméni.

Vsakdo, ki le nekoliko prevdari gori imenovane stare telegrafe, že na pervi prevdark spozná, de te stare naprave so bile silno neukretne, pomanjkljive, težavne in mnogim zaderžkam podveržene.

Kakor so v vsih rečeh umne glave nove rečí znajdle, takó se je zgodilo tudi s telegrafam. Umne glave so dolgo premišljevale, kakó bi se nek tista čudna moč, ki je blíšku enaka in ki v enim trenutku ali sekundi 60,000 milj póta storí in se električna in magnetična moč imenuje, dala za telegrafe porabiti. Že pred sto leti so začeli učeni možje na Francozkim, Angleškim in Nemškim to čudovitno moč za pošiljanje oznanil v daljne kraje poskušati, pa še le v létu 1835 do 1837 so se te skušnje takó po sreči izšle, de so začele vladarstva mnogih dežel elektromagnetične telegrafe napravljati. Tudi v naših krajih imamo zdej taciga telegrafa. Po tistim bakrenim (kufrenim) dratu, ki ga vidite potegnjeniga na visoke kôle zraven železnice ali scer velicih cestá; šviga tista čudovitna moč semtertje, ktera, kakor blisk hitra, nosi oznanila iz eniga kraja v druziga.

To je elektro-magnetični telegraf, kteriga vidite v podobi, ki je današnjim „Novícam“ priložena. Kér imajo Novíce imenitni námen za omiko slovenskiga ljudstva skerbeti, so si žè davnej prizadevale, kje kak popis tega telegrafa dobiti, ki bi prav po domače to reč razložil, in dobile so ga po dolgim iskanji v Marskih narodnih Novínah. Po tem popisu bojo tudi Novíce svoj popís vravnale in tù in tam še kakšno razjasnjenje pristavile. V natanjčno in učeno razlago elektro-magnetičniga telegrafa se ne moremo spušati, kér bi takšne razlage vsi tisti bravci ne razumeli, ki niso popolnama učeni naravoslovci in kterim niste elektrika in magnetika znani. Naš namen je le: napravo telegrafa takó razložiti, de jo bo v stanu vsak bravec zapopasti. De se pa vsacimu človeku spodobi, to napravo saj nekoliko poznáti, nam bo vsak poterdil, če zapopade: de nobena znajdba poslednjih časov ni takó imenitna, kakor ta, — in de nobena znajdba ni človeškimu umu v toliko čast, kakor ravno ta!

(Dalje sledí.)

Od zemljišne odveze na Krajnskim.

V 2. listu letašnjih „Novic“ sim obljubil, od časa do časa na znanje dajati: kaj de deželna komisija zastran zemljišne odveze na Krajnskim počenja in kakó de svoje opravila doveršuje. V poslednjim listu Novíc ste scer brali, de je samo predsedništvo te komisije opravila, ktere so se od 17. novembra do konca pretečeniga léta 1849 storile, v Novicah na znanje dalo in obljubilo, take naznanila tudi v prihodnje na znanje dajati; to pa z mojim namenam clo nič ni navskriž. Predsedništvo oznani ob kratkim po vradni viži dela in sklepe oprostivne komisíje, in se ne more v natanjčno razskladanje vsiga spušati. To delo sim jez v Novicah obljubil, in obljubo bom spolnil z razlaganjem prav po domače. Veselilo me je naznanilo predsedništva v „Novicah“ brati iz dvojniga vzroka, pervič: de se tudi kmetam vradno pové, kaj se v ti komisíi godí, *) in

*) De bi pač komisije za oprostenje zemljiš povsod takó ravnale in slovenskimu kmetu v slovenskim jeziku vse te reči na znanje dajale, ki so za-nj toliko imenitne! Ljudstvu bi se vstavna pravica zgodila, in marsikteri razpertíi bi se v okom prišlo, kakor skušnja na Koroškim

drugič zató, de bravci iz tega naznaníla zvedó poterjenje vsiga tega, kar sim jez pisal, namreč, de je pravično, in de mu zató ni treba pod klobukam ravnati, ampak de razodene vse, kar se opravlja, de se mu tedej, ker le želí po pravici ravnati, ni treba očitnosti bati. Pravica je Bogu in ljudèm ljuba; zató se ne sme, kdor pravico in resnico govorí, po kotih potikovati, ampak ljudstvu odkritoserčno povedati, de bode po nji razsvitljeno in oprosteno.

Če pa v komisijnih razglasih berete, postavim: „v ti seji se je tudi posvetvalo: ali bi deželna komisija že zdaj v presojevanje vzela in določila: kakošne davšine bi se še zraven v §. 5 ministerskiga ukaza omenjenih za brez vsiga odškodovanja odpravljene spoznale“ i. t. d. boste morebiti rekli: kaj nam to pomaga? to nam le misli obudí, pa nas nič ne podučí. —

Pri tem morate pomisliti, de predsedništvo ne more dolžnosti na se vzeti, vam vse s perstam pokazati; zakaj ono se mora le postave deržati, nje razjasnjenje pa vsakimu brihtnimu človeku prepustiti. Krajnci niso sicer zabitih glav, in marsikteri kmet jo že sam dobro pretuhta, kader je treba mošnjo odpréti. Zató bi utegnil marsikdo clo misliti, de se boste že sami zbrihtali brez poduka in natanjčniga razjasnjenja; — ali meni se vender le urbarske in desetinske zaveze tako zavozlane zdé, de je k temu treba več vediti, kakor hruške pêči, če se hočejo po pravici odvozlati. Zató tedaj mislim, de natanjčno razjasnjenje ne bo nepotrebno.

Deželna komisija je pa že toliko opravil dokončala, de se mi težko zdi, kje de bi začel; ali bi bilo potreba popred pisati od pasjiga ali od nedolžniga ovsa, ali od pišet ali jajc? Nar boljši je, če je začetek vesel; zatorej bom jel od tega pisati, kar vas nar bolj veselí, namreč, od tistih davšin, za ktere ne bo treba nič plačati.

Nekdanji podložni kmetje so večidel želeli, de bi nič ne plačali za urbarske in desetinske davšine, — grajšaki pa so sploh terjali, de bi za vse plačila dobili, kar so do leta 1848 vživali; — kaj je bilo tedaj storiti, de bi bilo vsim prav? To je prevdaril naš častivredni Dr. Kaučič, in jo je po sredi zavil, ker je v deržavnim zboru na Dunaji pri zadnjim posvetovanju zastran zemljišne odveze 4. §. v postavo vrinil, ki se glasí: „za nektere davšine naj se primerno odškodovanje da, za nektere pa ne. — Tega določila se je tudi ministerstvo deržalo, ko je v ukazu od 12. septembra 1849 v §. 5. izreklo:

„Brez odškodovanja so odpravljene in nehajo:

a) vsaktere odrajtvila in davšine gostačev;

b) vodni činži in tlaka za ribštvo, samo tista ne, ki se na lastnih zemljiših tistih opravlja, kteri pravico imajo do ribštva, in ktera je za tako poterjena (rektificirana) ali pozneje za povračilo pogojena;

c) vsako povišanje činža, ki se je prigodilo zastran razdelitve podložnih zemljiš;

d) vse pravice gruntnih gospósk zastran predkupovanja, vstopa ali preddobitve, vernivniga pripada, in kupa (kavfertne pravice) brez vsiga razločka, naj si bodo pod kakoršnim koli imenam.

e) vse iz obstoja nekdanjih deželskih sodnih gospósk izvirajoče odrajtvila v denarji, blagu in delih, kakor tlaka, ovès ali jeziki za deželsko sodno gospósko, kancelijski ovès i. t. d.

f) vsi činži ali obresti in odrajtvila, ktere so gruntne gospóske za od njih nekdaj oskerbovane sodne in politične opravila dobivale, namreč: sodnijška tlaka za sodniške poslopja, denar za gospóskno varstvo, za ogenj, za čuvaja i. t. d.

g) gospóskini preselitni denar in mertvašina, mertvarška pravica, mertvaška glava in druge take odrajtvila raznih imén.

V §. 7. govorí imenovani ukaz, de nehajo tudi brez plačila:

h) lovske tlake in druge odrajtvila za lovske namene, kakor pasji ovès, reja ín kerma (futranje) lovskih psov i. t. d.

Od teh odrajtvil bomo od vsakiga posebej prihodnjič govorili.

Ambrož.

kaže, kjer je gosp. Einspieler s spodobno besedo v Celjovškim časopisu ondašnjo komisijo vprašal: zakaj de razglasuje svoje oznaníla i. t. d. le v nemškim jeziku, in ne tudi za slovenske prebivavce v slovenskim? in je mogel zavolj tega pravičniga vprašanja od več straní toliko zopernosti prenesti! Vsih tacih razpertij bi ne bilo nikjer treba, ako bi se vradniki v vsím po postavah vstave zvesto ravnali. De bi vradniki vunder nikdar ne pozabili, de si ljudstva ne bojo pustile dodeljenih vstavnih pravíc kratiti! Ali je to takó teško zapopasti? Vred.

Smolíko konj ozdravljati.

(Konec.)

Nedolžna smolíka (gutartige Drüse) je vselej prisadna smolíka. Ta prisad boš najdel v nosnicah in v medčelustnih bezgavkah. Notrajna koža nosnic je tedej čez in čez bolj rudeča, gorka, enmalo otekla, zató je konju nos enmalo zamašen, de težji sope; teče mu iz nosnic bolj ali menj gosta, bela ali rumenkasta žleza brez smradú in brez de bi nosnici vglodala. — Medčelustne bezgavke so prisadno otekle, gorke, boleče. Nedolžna smolika terpí 2, k večimu 3 ali 4 tedne.

Poglavno zdravilo nedolžne smolíke je gorkota. Bolni konj naj se tedaj s slamo po celim truplu dobro oriba, z gorko oddejo pokrije, naj v gorki štali stojí, premerzla pijača naj se mu ne daje. De se prisad v nosnicah potolaži in de se žleza iz nosnic loše izteka, napravi mu vsaki dan dvakrat pod nosnice ječmenov sopár, kakor smo v 1. listu letašnjih Novic za kevžeh svèt dali. — Otekle medčelustne bezgavke pa namaži s kakoršno koli mastjó in ovij jih s kakšno kožuhovno ali s žakljičkam, ki je s predivam nabasan. To mazilo in gorkota jih omečí, de se otekljina zgubí ali pa gnojiti začne, kar je tudi prav. Dobro je tudi neko posebno mazilo za smolike, ki obstojí iz polovice mazila živiga srebra (graue Quecksilbersalbe 2 Loth) in iz polovice terpentinoviga olja (Terpentinöl 2 Loth). Tega mazila se vriba vsaki dan nekoliko v smoliko. Če je smolika mehka postala, se predere, ali naj se z nožem prereže, pa to le takrat, kader je smolika čez in čez mehka. Ko se je smolika prederla, naj se vtakne majhin osvalk čistiga prediva v prederto luknjo, de se gnoj popolnoma ízteče.

Druzih ozdravil ne potrebuje nedolžna smolika. Notrajne zdravila naj se konju le takrat dajo, kader je s smoliko tudi kevžeh sklenjen, in takrat naj se daje konju tista štupa, ktero smo tudi v 1. listu (stran 3.) svetovali.

Če pa smolika čez 4 tedne terpí, ima že podobo nevarne smolike (bedenkliche Drüse); taciga konja postavi preč od druzih konj, ker se je bati, de je ne nalezejo. Taki konji z nevarno smoliko nimajo več praviga prisada v nosnicah; koža nosnic je bleda, žleza je scer bela ali rumenkasta, pa ni enako gosta in večkrat kožo pod nosnicama vgloda. Take nosnice kadi s kolofonijo ali s tisto smolo, s ktero se strune gosel mažejo, enkrat na dan. Za znotranjo zdravilo pa daj konju vsak dan pol lota siroviga antimona (rohen Antimon), 1 lot kalmeža in 1 lot terpentinoviga olja, skupej zmešano. Večkrat mu v nosnici poglej, in če turove zagledaš, je to znamnje, de je konj smerkov — za to bolezin pa ni zdravila.

Poprašaj za svèt zvedeniga zdravnika, de ti bo povedal, kaj de je s takim konjem storiti. Po postavi

se morajo taki konji, ki so smerkovi spoznani, konjedercu dati, de jih pokončá, ker so scer v stanu to bolezin tako razširiti, de več konj v eni vasi, ali kamor koli drugam pride, okuži.

V domorodnih zadevah.

Gosp. Leopold Kordeš, bivši vrednik nemškiga Ljublj. časopisa, je pred nekimi dnevi v ravno tistim časopisu imenitno reč za povzdigo in omiko našiga domačiga jezika sprožil, namreč: de bi se v Ljubljani slovensko gledišče (teater) s stanovitnimi igravci vstanovilo, kteri bi včasih, posebno poleti, tudi v druge krajnske mesta in tudi na Štajarsko, Goriško, Teržaško itd. igrat šli. Vsi narodi avstrijanskiga cesarstva imajo gledišča v svojim jeziku, zakaj bi ga Slovenci ne imeli? De je poželjenje po igrah v domačim jeziku že staro, nam kaže „Županova Micka“, „Matiček se ženi“, v kterih so imenitni gospodje in gospé, kakor naš slavni Linhart, grof France Hohenwart, Dr. Pilar in več druzih že v letu 1792 igrali. Gotovo ni močnejši podpore domorodniga duha in omike jezika, kakor so gledišne igre, — to nam spričuje zgodovina vsih narodov. De pa gledišne igre, ki od te strani velik dobiček narodski omiki prinesó, od druge strani ljudstvu ne škodjejo in lepiga zaderžanja ne žalijo, je pa pri gledišnih igrah zvesto na to gledati, de se le take igre igrajo, ki nimajo nič pohujšljiviga v sebi, kar se posebno pri Slovencih ne sme nikoli v nemar pustiti, ker slovenski narod je večidel čistiga in pobožniga duha. De se pa dajo slovenske igre za gledišče tako napraviti, de ne žalijo nobeniga pošteniga človeka, spričujejo sosebno tiste igre, ki jih je dosihmal slovensko družtvo v Ljubljani igrati dalo.

Ker tudi g. Kordeš to potrebo v svojim naznanilu spozná, se sme pričakovati, de bo njegovo povabilo od vsih omikanih rodoljubov z velikim veseljem sprejeto.

Misel je gotovo lepa, prav v domorodnim duhu, — ali izpeljanje ne bo brez težav. Gledišče mora dobro biti, če se hoče obderžati, — scer je boljši, de se nič ne začne.

Kdor hoče začetik te naprave podpirati, naj se vdeleži z eno ali več akcij, ena akcija velja 10 gld. Če se 100 akcij spečá, misli gosp. Kordeš, de bi bila šuma dovelj za začetek. Nam se ta znesek veliko premajhin zdi. Vsaki, ki ima eno ali več akcij, je deležnik gledišniga kapitala. Rodoljub, mislimo, ne bo na dobiček gledal, če se le dobra in stanovítna reč na noge spravi.

Gosp. Kordeš ali gosp. Babnik prejemata podpise za imenovane akcije; denar se pozneje vloží. — Prav željni smo dalje zvediti, kakó se bo ta reč naredila; zvedili bi pa tudi radi natanjčniši načert (plan) cele naprave. Deležnikov potem gotovo ne bo manjkalo, ne le na Krajnskim, temuč tudi v bližnjih slovenskih deželah.

Skythæ, Skuti, Skutje, ali Skutniki, in Skythia, Skutje, Skutija, Skutško ali Skutno.

(Dalje.)

Skutija unkraj Zimava je bila močno neznana; zató govorim tukaj koj od nekoliko znanši Skutije takraj Zimava. Med ljudstvi Skutije takraj Zimava so bili Massagetae, to je, Mesojedi, mnogoštevilno in borovesto ljudstvo, ktero je unkraj reke Araksa Isedonam nasproti stanovalo. Ko se je kak Mesojed močno postaral, so se sošli njegova žlahta in znanci, ga z ovcami in drugo živaljo vred zaklat in pojest, kar je pri njih za naj srečniši smert veljalo. Na mesó so bili torej Mesojedi zares volcje. Je kdo za boleznijo umerl, ga niso pojedli, ampak pokopali, in močno jim je težko djalo, de ga niso mogli zaklati. Nič niso sejali, le od mesá, to je, od živine in rib so živeli in pa od mleka. Ki izmed njih niso môgli čed rediti, so se namest s kožami, le z ljubjem oblačili.

Zmed mnogih druzih ljudstev so h Skutam spadali: Sakarauli Zagorali, Pasjani, Piskurji, Thyssagetae ali Tičojedi; ti zadnji so le od lova živeli, in Argipaei. Iz dežele ali okrajne Tičojedov so tekle štiri reke; Lykus Lika ali Luka, Oarus Var, Tanais Ton ali Don, in Syrgis ali Sirbis, Serbis, Serb. Imena téh rek kažejo, de so tudi Tičojedi slovanskiga rodú bili. Argipaei so bili od rojstva plešasti, s širokimi plošnatimi nosmi in dolzimi bradeljni. Ti so govorili svoj posebni jezik, in okoljni sosedje so jih za svete imeli. Do njih so evropejski Skutje, kteri so po opravkih popotvali, sedem tolmačev v sedmih različnih jezikih potrebovali.

Iz tega se vidi, de je azijatska, kakor tudi evropejska Skutija obsegala več različnih narodov, med kterimi so nekteri tudi Slovani bili. Od Skutov so se bili Bolgari in Rusi dalje v Evropo priselili. Od Bolgarov pravijo, de so se bili okoli léta 230 pred Krist. rojstvam preselili iz aziatske Soromadje na večerni kraj reke Ra ali Volge, od ktere so blezò tudi imé Volgari dobili.

Evropejska Skutija se je imenovalo, kar je bilo za Soromadjo proti severji ljudstev, kterih greški in rimski zgodovinarji niso vedili imenovati. Še daljniši ljudstva, od kterih so nekoliko slišali, so jim bili Nadborjane Hyperboraei. Kolikor dalje pa so ljudstva spoznavali, toliko dalje so Skute in ž njimi vred Nadborjane v popisovanjih pomikali.

Skutske réke so bile zraven zgorej imenovanih še: Ister, Porata, Prut ali po slovensko Prod, Tyras, Ter ali Dnester, Hypanis, Kuban in Borysthenes, Dneper ter Pantikapes Podkop. Med zadnjima dvema so stanovali Γηοργοι Σκυθαι, to je poljodelski Skutje, kteri so bili tri dni hodá proti izhodu od Borysthena in so segali do Podkopa Pantikapes; proti severji pa skor in skor tako dalječ, kolikor se more po Borysthenu ali Borostenu nasproti v enajstih dneh pripeljati. Proti izhodu od poljodelskih Skutov so bili pastirski Skutje ali Čutje; tù ni bilo nič drevja zunaj v Hylaei. Ti pastirji ali čutje so imeli dežele ali okrajne, kar jo je v štirnajstih dneh moč preíti, do reke Gerrhus. Dalje čez to reko je bila dežela kraljevih Skutov; kterih je bilo naj več in so bili najsrečniši; vse druge so si svoje sužne mislili.

Med drugimi bogovi so Skutje posebno Apolina molili, in mu Oetasyrus, to je, Svetazir rekli, kakor so ga drugi Slovani Svetavid imenovali. Darovali so mu konja kot naj hitriši stvar naj hitrišimu bogu.

(Konec sledí.)

Razjasnjenje zastran Ljublj. licealne bukvarnice.

V 5. listu „Vedeža“ smo med druzimi rečmi iz življenja rajnciga Matija Čopa, vodja c. k. licealne bukvarnice v Ljubljani, to le brali: „Čop je res vse bukve učilišne (licealne) knjižnice Ljubljanske lepo vredil, in veliko kazalo spisovati začel, ki zdej v malej izbi od bravnice na desno stojí. Dosti dela in truda mu je moralo zavdati (prizadjati).“ — Rajnki Čop ni bil tega déla nikdar izdélal. Le namenil se je bil licealno bukvarnico popisati, in to namembo je bil vikšimu poglavarstvu naznanil, in zraven tega tudi obljubil, de bo celo bukvarnico v red djal, česar je bilo tudi že

takrat prav potrebno. Zató je bil pa, kakor v imenovanim listu beremo, preden se je bil dela lotil, tudi od poglavarstva pohvaljen, če mu gré tedej zavoljo tega toliko zaslug, mu jih nikakor ne želimo kratiti.

De bo pa gosp, pisavec življenja rajnciga Čopa vedil, koliko je rajnki Čop k vredbi licealne bukvarnice pred svojo smertjo pripomogel, mu moramo ob kratkim le to povédati, de je bil le veči dél gerčkih, rimskih, nemških in pa ptujih klasikarjev, od kterih poslednjih je pa práv malo v Ljubljanski licealni bukvarnici, potém pa natoroslovske in botaniške bukve, popisal; vsih skupej tedaj le 11 omar bukev, v celi bukvarnici jih je pa 105 velicih omár in 4 manji, v kterih je že precej čez 30,000 bukev v lepim redu shranjenih. Vse drugo délo, to je popisovanje, vpisovanje v razne vpisnike (kataloge), vredovanje in še veliko druziga déla licealne bukvarnice je bil Čop pa svojim naslednikam zapustil, kteri so jo s združenimi močmi še le čez 6 lét po Čopovi smerti, to je v létu 1841 v tak red pripravili, de se zamorejo vsake bukve kmalo in brez veliciga iskanja najti. Torej vsakimu svoje!

Pri drugi priliki bomo pa Ljubljansko bukvarnico bolj na tanjko popisali. *

Novičar iz Ljubljane.

Légar se je v Ljubljani enmalo vkrotil; v vojaških bolnišnicah ni več taka velika sila bolnih. Pa semtertje po deželi se prikazuje. Bog daj! de pri malim ostane. Gosp. Dr. Schiffer, Dr. Melcer in Dr. Stöckl, kakor mnogi kirurgi in g. kaplani, ki so zboleli, so že na dobri poti k zdravju. — Na danes je napovedan prihod 4. bataljona našiga domačiga regimenta iz Laškiga, ki bo v Ljubljani ostal. — Smertno obletnico rajnciga Dr. Prešerna obhajati, bojo prihodnji petek ob 9. uri zjutrej bilje v Krajnji. Naprava tega spomína Krajnce lepó častí, posebno pa tiste rodoljube, kterim je za to posebno mar bilo. — Slovensko družtvo je lani začelo denarje za spominek na grob rajnciga naberati; zavolj mnogih lanjskih okoljšin je pa zaostala ta nabera, ktere se bo družtvo zopet poprijelo, de se namenjeno delo doverší. — Za Krajnsko deželo je 20 svetovavcov pri deželnih sodnijah izvoljenih, namreč: g. Lorenc Kunšič, g. Anton Schmalz, g. Janez vitez Lendenfeld, g. Janez žl. Schiwitzhofen — vsi bivši svetovavci poprejšnjiga deželniga in mestniga sodnjištva v Ljubljani; g. Anton Müller, bivši tajnik ravno tukaj, g. Jožef Piller in g. Jožef Vesel, bivši protokolista ravno tukaj, g. France Omejc, bivši protokolist tega vrada v Tarnovim v Galicii, g. Jošt Schrey, bivši svetovavec tega vrada v Rovinu, g. Avgust Schneditz, bivši kriminalni aktvar; g. Bernhard Rath, g. Janez Perko, g. Karl Raab, g. Ernest Bruner, g. Matija Binder, g. Valentin Murnigg, g. Dr. France Tomšič, g. Franc Kromer in Janez Brolih, bivši komisijski sodniki in komisarji, — in Edvard žl. Strahl, bivši avskultant dek. in mest. sod. v Gorici. — Večidel so ti gospodje Krajnci, ali saj slovenski jezik znajo, de bojo v stanu po potrebi svojo službo v obojnim jeziku opravljati. Kdor pri sodnícah na Krajnskim obojniga jezika ne zna, se ga mora hitro hitro naučiti, de zadostí vstavnim postavam, in de ne spolni svojiga mesta le — na pol. — Ravno ko so imele Novíce včeraj zvečer v natís iti, je zaklenkalo visoko časti vrednimu gosp. profesorju L. Martinaku, ki je po dolgi bolezni umerl. Britka novíca vsim domorodcam!

Novičar iz mnogih krajev.

Deželne vstave poredama sledíjo. Tudi vstava za Česko kronovíno je že na svitlim. Ondašnji deželni zbor bo imel 220 poslancov, — to je mogočna množica! — De bi se dohodki gimnazialnim učenikam poboljšali, je minister úka Cesarju nasvetoval in presvitli Cesar so ga tudi poterdili. Prav je to; — vunder naš klic je: Usmilite se učiteljev začetnih šol po deželi; ti nar bolj potrebujejo pomoči! Ministerstvo je scer ukazalo, de se morajo učiteljem po deželi vsi dohodki natanjko odrajtovati, kakor poprej, — in če kakšna srenja noče z lepo dati, naj se pa s sílo primora, de da, kar učitelju gré. To je vse prav in lepó — ali s tem ni veliko učiteljem po deželi pomagano. — Donava je že tako velika, de ste na Dunaji že dve bližnji predmestji zlo pod vodó. Noč in dan so čuvaji v čolnih po ulicah pripravljeni, v nesreči na pomoč biti. — V Galicii v Tarnovski kresíi je 14 vasí popolnama pod vodó; živina in živež sta večidel pokončana. — Na Ogerskim je strašno veliko snegá, in volkovi se kažejo sèm ter tjè. Ni davnej kar je nek kmet na poti par škornic našel — pa ko jih v roko vzame, vidi de sta konca dveh nog v njih, ki sta bila požrešnim volkam ostala! — Sliši se, de so Ogersko krono zasledili, ktero je Košut skril, ko je iz Ogerskiga bežal. Košutova žena, ki je bila dolgo na Ogerskim skrita, je srečno pobegnila čez Zemún v Beligrad, in od tod v Šumlo k svojimu možu na Turško. — Sliši se, de je v Černogori punt vstal. Zadriške novíce clo pišejo, de je Vladika Černogorski pobegnuti mogel. — Na Rusovskim Poljskim je toliko armade zbrane, de ni nikjer hišice, kjer bi vojakov ne bilo. Oficirji pravijo, de so k spodnji Donavi — proti Turškim — namenjeni. Silno veliko se tedaj tukaj žganja popíje, kér rusovski voják je že zadovoljin, če ima le vodke (žganja) dovelj. Po nar novejšim ukazu Rusovskiga cara dobí vsak prosták (gmajnar) 5krat v tednu po pol funta mesá, zraven tega pa še 1 krajcar vsak dan, v vojski pa 2 krajc., — drugi krajcar pa se jim šele po vojski plača. — Nar imenitniši novíca pretečeniga tedna je to, kar se je na Gerškim zgodilo. Vse je ostermélo, to prigodbo slišati, namreč: Angležko vladarstvo terja od Gerškiga vladarstva odrajtvilo nekiga plačila, ki ga ima Gerški kralj nekim Angleškim podložnikam dati, in v izgotovljenje tega plačila je zaperl Angleški barkovodja nanaglama gerške barkostaje in je Grekam nekoliko bark vzel. Rusovski in Francozki poslanec protestirata zoper to ravnanje: ne vé se tedej, kakó se bo ta reč skomatala. — Dunajske novíce pišejo, de gré ban Jelačič sred tega mesca iz Dunaja v Zagreb. — Včeraj so napravili na Dunaji stanujoči Slovani krasin slovanski bal na Dunaji, h kterimu so povabili tudi nektere Slovane iz bližnjih in daljnih krajev. — Slovanska akademija za vse Avstrijanske Slovane se napravlja, ktera bi bila središe za razvitek in povzdigo mnogoverstnih vednost in učenost v slovenskim jeziku. Hvale vredna misel je to; Bog daj, de bi se tudi izpeljala! — Vojaške bandera, ki so bile v vojskah takó poškodovane, de niso za rabo v armadi, se prihodnjič ne bojo več shranovale v vojaških orožnicah, ampak v cerkvah. — Sliši se, de se izdelujejo table, na kterih bojo imenitniši postave zapisane in takó napravljene; de se bojo môgle povsod v srenjskih hišah obesti in de bojo pri srenjskih zborih vsakimu pri rokah. —

Današnjimu listu je pridjan 6. dokladni list.

Natiskar in založnik *Jožef Blaznik v Ljubljani.*

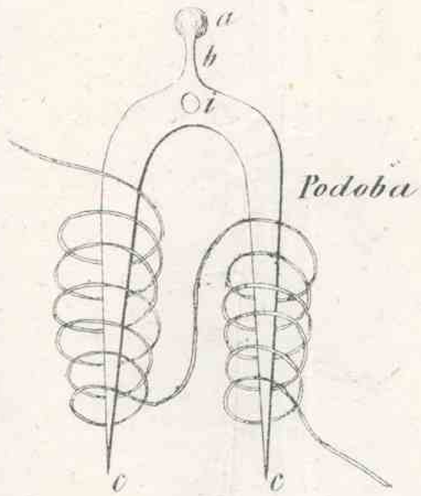

Podoba 2.

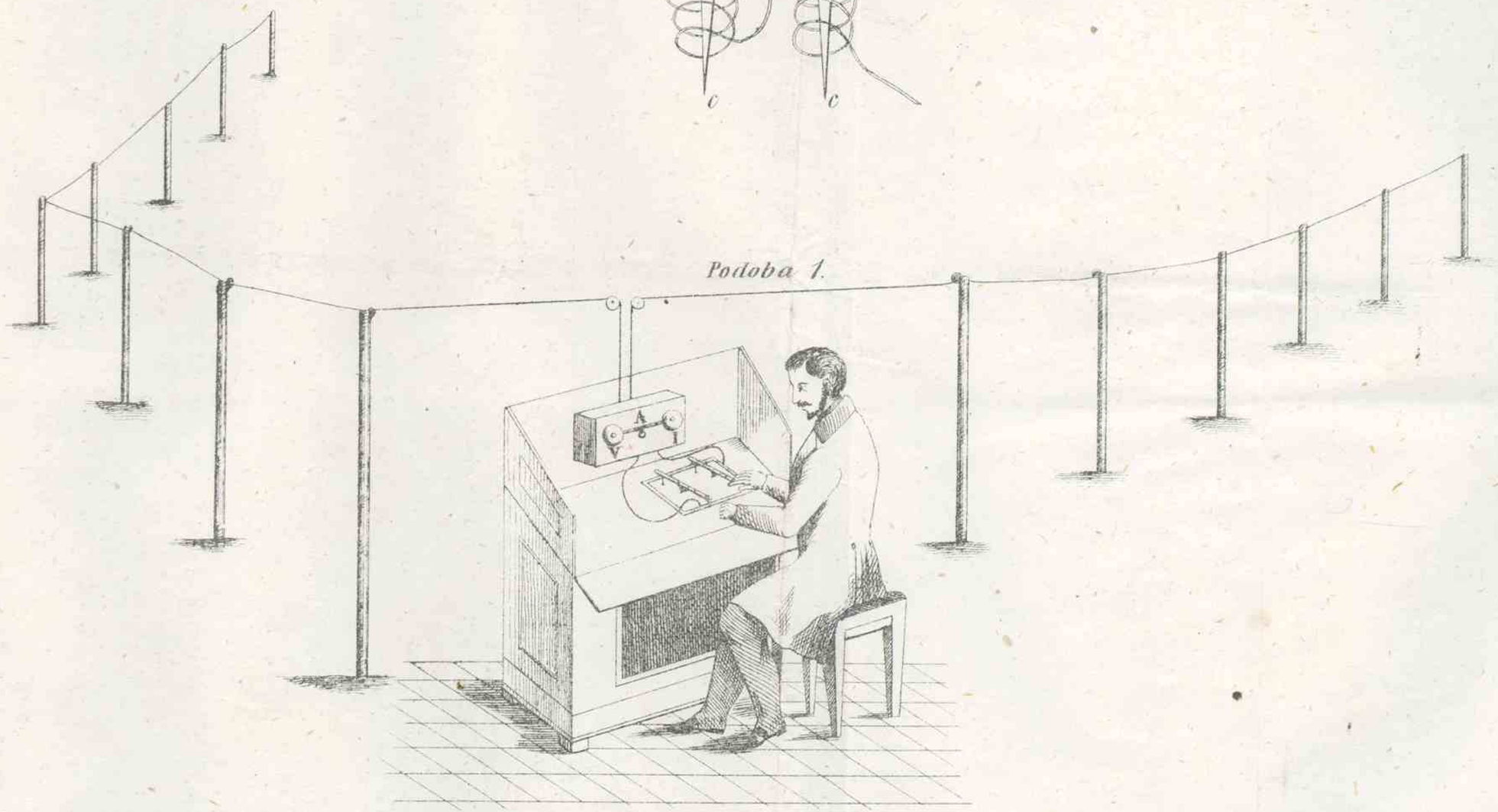

Podoba 1.

Boklada k 6 listu kmet. rokod.

in narod. Novic.

Telegraf

Risana in natisnjena v kamnotiskarnici

J. Blaznika v Ljubljani.